Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (siódma izba)

z dnia 27 kwietnia 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka społeczna – Równość traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy – Dyrektywa 2000/78/WE – Zakaz dyskryminacji ze względu na wiek – Świadczenia emerytalne – Uregulowanie krajowe przewidujące zrównanie ze skutkiem wstecznym kategorii urzędników w przeszłości traktowanej przez ustawodawstwo krajowe dotyczące uprawnień emerytalnych bardziej korzystnie z kategorią urzędników w przeszłości traktowaną przez to samo ustawodawstwo mniej korzystnie

W sprawie C-681/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny, Austria) postanowieniem z dnia 11 października 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 listopada 2021 r., w postępowaniu:

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB)

przeciwko

BB,

TRYBUNAŁ (siódma izba),

w składzie: M.L. Arastey Sahún (sprawozdawczyni), prezes izby, N. Wahl i J. Passer, sędziowie,

rzecznik generalny: T. Ćapeta,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu BB – M. Riedl, Rechtsanwalt,

– w imieniu rządu austriackiego – A. Posch, J. Schmoll i F. Werni, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – B.-R. Killmann i D. Martin, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznik generalnej, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000, L 303, s. 16).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB) (zakładem ubezpieczeń społecznych dla pracowników administracji publicznej, kolei i górnictwa, Austria) a BB w przedmiocie ustalenia wysokości jej świadczenia emerytalnego.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Artykuł 1 dyrektywy 2000/78, zatytułowany „Cel", przewiduje:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania".

4 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Pojęcie dyskryminacji", stanowi:

„1. Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1.

2. Do celów ust. 1:

a) dyskryminacja bezpośrednia występuje w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej przychylnie [mniej korzystnie] niż traktuje się, traktowano lub traktowano by inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiejkolwiek przyczyny wymienionej w art. 1;

b) dyskryminacja pośrednia występuje w przypadku, gdy przepis, kryterium lub pozornie neutralna praktyka może doprowadzić do szczególn[ie] niekorzystnej sytuacji dla osób danej religii lub przekonań, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej w stosunku do innych osób, chyba że:
   i) taki przepis, kryterium lub praktyka jest obiektywnie uzasadniona zgodnym z prawem celem, a środki mające służyć osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne […];

[…]".

5 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Zakres”, przewiduje w ust. 1 lit. c):

„W granicach kompetencji Wspólnoty niniejszą dyrektywę stosuje się do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do:

[…]

c) warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania”.

6 Zgodnie z art. 6 tej samej dyrektywy, zatytułowanym „Uzasadnienie odmiennego traktowania ze względu na wiek”:

„1. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 państwa członkowskie mogą uznać, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego, i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

[…]

2. Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 państwa członkowskie mogą uznać, że nie stanowi dyskryminacji ze względu na wiek ustalanie, dla systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, wieku przyznania lub nabycia praw do świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich, włącznie z wyznaczaniem, w ramach tych systemów, różnych granic wieku dla pracowników lub grup bądź kategorii pracowników i wykorzystaniem, w ramach tych systemów, kryteriów wieku do obliczania wysokości świadczeń, pod warunkiem że nie stanowi to dyskryminacji ze względu na płeć”.

7 Artykuł 9 dyrektywy 2000/78, zatytułowany „Ochrona praw”, stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie zapewnią, aby procedury sądowe i/lub administracyjne oraz, w przypadku gdy uznają to za właściwe, procedury pojednawcze, których celem jest doprowadzenie do stosowania zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy, były dostępne dla wszystkich osób, które uważają się za pokrzywdzone w związku z naruszeniem wobec nich zasady równego traktowania, nawet po zakończeniu związku, w którym [stosunków, w których] przypuszczalnie miała miejsce dyskryminacja”.

8 Artykuł 16 tej dyrektywy, zatytułowany „Zgodność”, stanowi:

„Państwa członkowskie podejmują niezbędne działania, aby:

a) zniesione zostały przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne sprzeczne z zasadą równego traktowania;

b) przepisy sprzeczne z zasadą równego traktowania zawarte w umowach lub układach zbiorowych, regulaminach wewnętrznych przedsiębiorstw, jak również w statutach regulujących wykonywanie wolnych zawodów oraz w statutach organizacji pracowników i pracodawców, zostały uznane za nieważne lub zostały zmienione”.

Prawo austriackie

9 Allgemeines Pensionsgesetz (ustawa ogólna o emeryturach) z dnia 15 grudnia 2004 r. (BGBl. I, 142/2004), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym (zwana dalej „APG"), stosuje się do urzędników urodzonych począwszy od dnia 1 stycznia 1955 r.

10 Paragraf 39 Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [ustawy federalnej o uprawnieniach emerytalnych urzędników federalnych, osób pozostałych przy życiu oraz członków ich rodzin (ustawa o uprawnieniach emerytalnych z 1965 r.) z dnia 18 listopada 1965 r. (BGBl. 340/1965) (zwanej dalej „PG z 1965 r."), w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 30 grudnia 2010 r. (BGBl. I, 111/2010) (zwaną dalej „PG z 2010 r."), zatytułowany „Zwrot świadczeń nienależnie pobranych", stanowił w ust. 1:

„Świadczenia nienależnie pobrane (nadwyżki), o ile nie zostały pobrane w dobrej wierze, podlegają zwrotowi państwu federalnemu".

11 Paragraf 41 PG z 2010 r. miał następujące brzmienie:

„1. Nowelizacje niniejszej ustawy federalnej, które nie zmieniają wysokości świadczeń z niej wynikających ani warunków przyznania tych świadczeń, stosują się również do osób, które w dniu wejścia w życie tej ustawy są uprawnione do comiesięcznych świadczeń w gotówce na mocy tej samej ustawy. Zmiany zasad obliczania lub warunków przyznania świadczeń stosują się do osób, które w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy federalnej są uprawnione do świadczeń z niej wynikających, wyłącznie jeżeli przepis wyraźnie tak stanowi.

2. Świadczenia emerytalne i renty rodzinne należne na mocy niniejszej ustawy, z wyjątkiem dodatku wyrównującego poziom życia przewidzianego w § 26, podlegają waloryzacji w tym samym czasie i w tym samym zakresie co świadczenia z ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego

1) jeżeli uprawnienia do świadczenia zostały już nabyte przed dniem 1 stycznia danego roku,

2) jeżeli wywodzą się ze świadczeń emerytalnych, do których uprawnienia zostały nabyte przed dniem 1 stycznia danego roku.

Na zasadzie odstępstwa od zdania pierwszego pierwszej waloryzacji świadczeń emerytalnych dokonuje się dopiero ze skutkiem od dnia 1 stycznia drugiego roku kalendarzowego następującego po chwili nabycia uprawnień emerytalnych.

3. Przewidziana w § 634 ust. 12 [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ogólnej ustawy o zabezpieczeniu społecznym) z dnia 9 września 1955 r. (BGBl. 189/1955), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu głównego (zwanej dalej „ASVG")] metoda waloryzacji świadczeń emerytalnych w roku kalendarzowym 2010 stosuje się, w odniesieniu do urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r. i pozostających w służbie w dniu 31 grudnia 2006 r., do trzech pierwszych waloryzacji ich świadczeń emerytalnych lub wywodzących się z nich rent rodzinnych, o ile dla danego roku kalendarzowego nie obowiązuje odstępstwo od § 108h ust. 1 ASVG".

12 Paragraf 41 ust. 3 PG z 1965 r., zmieniony 2. Dienstrechts-Novelle 2018 (drugą ustawą z 2018 r. zmieniającą prawo służby publicznej) z dnia 22 grudnia 2018 r. (BGBl. I, 102/2018) (zwaną dalej „PG z 2018 r."), stanowi:

„Przewidziana w § 634 ust. 12 ASVG metoda waloryzacji świadczeń emerytalnych w roku kalendarzowym 2010 stosuje się, w odniesieniu do urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r. i pozostających w służbie w dniu 31 grudnia 2006 r., a także do urzędników, do których ma zastosowanie § 99 ust. 6, do trzech pierwszych waloryzacji ich świadczeń emerytalnych lub wywodzących się z nich rent rodzinnych, o ile dla danego roku kalendarzowego nie obowiązuje odstępstwo od § 108h ust. 1 ASVG".

13 Paragraf 99 PG z 1965 r., w brzmieniu wynikającym z ustawy z dnia 27 grudnia 2013 r. (BGBl. I, 210/2013) (zwanej dalej „PG z 2013 r."), zatytułowany „Obliczenie równoległe", miał następujące brzmienie:

„1. Przepisy sekcji XIII stosuje się do urzędników urodzonych po dniu 31 grudnia 1954 r. i przed dniem 1 stycznia 1976 r., którzy przystąpili do federalnej służby publicznej przed dniem 1 stycznia 2005 r. i pozostawali w służbie w dniu 31 grudnia 2004 r.

2. Urzędnik jest uprawniony do świadczeń emerytalnych lub uposażenia spoczynkowego nauczycieli akademickich trzeciego cyklu obliczonych zgodnie z przepisami niniejszej ustawy federalnej wyłącznie w zakresie odpowiadającym odsetkowi, o którym mowa w § 7 lub § 90 ust. 1, wynikającemu z całkowitej długości okresu aktywności zawodowej uprawniającej do świadczeń emerytalnych wykonywanej do dnia 31 grudnia 2004 r.

3. Poza świadczeniami emerytalnymi lub uposażeniem spoczynkowym nauczycieli akademickich trzeciego cyklu świadczenia dla urzędników są obliczane na podstawie przepisów [APG] oraz § 6 ust. 3 i § 15 ust. 2 tej ustawy, w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2013 r. Paragrafu 15 i § 16 ust. 5 [APG] nie stosuje się. Świadczenia na podstawie [tej ustawy] są należne w wysokości różnicy między odsetkiem, o którym mowa w ust. 2, a 100 %.

4. Okresów zatwierdzonych zgodnie z § 9 nie bierze się pod uwagę do celów stosowania ust. 2, 3 i 6. W odniesieniu do okresów branych pod uwagę decydujący jest rzeczywisty moment ich ukończenia.

5. Na pełne świadczenie emerytalne urzędnika składa się świadczenie proporcjonalne, o którym mowa w ust. 2, i świadczenie proporcjonalne, o którym mowa w ust. 3.

6. Nie dokonuje się obliczenia równoległego, gdy udział całkowitej długości okresu aktywności zawodowej uprawniającej do świadczeń emerytalnych wykonywanej po dniu 1 stycznia 2005 r. w całkowitej długości okresu aktywności zawodowej uprawniającej do tych świadczeń wynosi mniej niż 5 % albo okres ten jest krótszy niż 36 miesięcy. W takim przypadku świadczenia emerytalne oblicza się zgodnie przepisami niniejszej ustawy federalnej, z wyłączeniem przepisów niniejszej sekcji".

14 Paragraf 634 § 12 ASVG, w brzmieniu wynikającym z ustawy z dnia 23 maja 2013 r. (BGBl. I, 81/2013), stanowi:

„W drodze odstępstwa od § 108h ust. 1 zdanie pierwsze federalny minister do spraw społecznych i ochrony konsumentów przeprowadza, w drodze rozporządzenia, o którym mowa w § 108 ust. 5, w odniesieniu do lat kalendarzowych 2009 i 2010, waloryzację świadczeń w następujący sposób:

1) świadczenia, które nie przekraczają 60 % maksymalnej podstawy składek, o której mowa w § 45, mnoży się przez współczynnik 1,034 w odniesieniu do roku kalendarzowego 2009 i przez współczynnik waloryzacji w odniesieniu do roku kalendarzowego 2010, oraz

2) wszystkie pozostałe świadczenia zostają powiększone o stałą kwotę równą podwyżce wynikającej z zastosowania do 60 % maksymalnej podstawy składek, o której mowa w § 45, współczynnika 1,034 w odniesieniu do roku kalendarzowego 2009 i współczynnika waloryzacji w odniesieniu do roku kalendarzowego 2010”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

15 BB, urodzona w 1946 r., przeszła na emeryturę po zakończeniu kariery w służbie publicznej w dniu 31 grudnia 2011 r.

16 Na podstawie decyzji z dnia 9 maja 2012 r. BVAEB ustalił wysokość świadczeń emerytalnych BB na kwotę 3079,57 EUR brutto miesięcznie.

17 Ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2014 r. świadczenia emerytalne BB zostały poddane waloryzacji i zostały podniesione do kwoty 3128,84 EUR brutto miesięcznie, zgodnie z § 41 ust. 2 PG z 2010 r.

18 W piśmie do BVAEB z dnia 20 maja 2015 r. BB zakwestionowała zastosowanie § 41 ust. 3 PG z 2010 r. do podwyżki kwoty jej świadczeń emerytalnych za rok 2015, wnosząc o ustalenie w drodze decyzji miesięcznej kwoty brutto przysługujących jej świadczeń emerytalnych od dnia 1 stycznia 2015 r. oraz o zapłatę niewypłaconej jej części świadczeń. W tym względzie BB podniosła między innymi, że zastosowanie wspomnianego przepisu było niezgodne z art. 2 dyrektywy 2000/78, ponieważ w odniesieniu do podwyżki świadczeń emerytalnych stawiało starszych urzędników (urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r.) w mniej korzystnej sytuacji niż urzędników młodszych (urodzonych po dniu 1 stycznia 1955 r.).

19 Na podstawie decyzji z dnia 24 czerwca 2015 r. BVAEB ustalił, zgodnie z § 41 ust. 1, 2 i 3 PG z 2010 r., wysokość świadczeń emerytalnych BB na kwotę 3176,27 EUR brutto miesięcznie, ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2015 r. W tym względzie BVAEB stwierdził, że nie zachodzi dyskryminacja ze względu na wiek w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2000/78, jako że urzędnicy urodzeni począwszy od dnia 1 stycznia 1955 r. są objęci mniej korzystnym reżimem „obliczenia równoległego” przewidzianym w § 99 PG z 2013 r., na mocy którego ustalenia wysokości ich świadczeń emerytalnych dokonuje się, w odniesieniu do okresów ubezpieczenia nabytych przed 2005 r., zgodnie z PG z 1965 r., a w odniesieniu do okresów ubezpieczenia nabytych po 2005 r. – na podstawie APG, z uwzględnieniem odbytych okresów służby do celów odpowiedniego dostosowania tej wysokości.

20 W wyroku z dnia 19 sierpnia 2016 r. Bundesverwaltungsgerich (federalny sąd administracyjny, Austria) oddalił skargę wniesioną przez BB na decyzję BVAEB z dnia 24 czerwca 2015 r. uznawszy, że górna granica waloryzacji świadczeń emerytalnych przewidziana w § 41 ust. 3 PG z 2010 r., która znajduje zastosowanie jedynie do urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r., jest zgodna z dyrektywą 2000/78. W przekonaniu tego sądu okoliczność, że urzędnicy urodzeni począwszy od dnia 1 stycznia 1955 r. są objęci, do celów ustalania wysokości ich świadczeń emerytalnych, reżimem mniej dla nich korzystnego obliczenia równoległego, stanowi uzasadnienie istniejącej sytuacji.

21 W wyroku z dnia 25 października 2017 r., w wyniku skargi rewizyjnej wniesionej przez BB, Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny, Austria) uchylił poprzedni wyrok i przekazał sprawę Bundesverwaltungsgericht (federalnemu sądowi administracyjnemu) do ponownego rozpoznania z uwagi na to, że § 41 ust. 3 PG z 2010 r. stanowił nieuzasadnioną bezpośrednią dyskryminację ze względu na wiek urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r., jako że reżim „obliczenia równoległego" nie znajdował zastosowania do wszystkich urzędników urodzonych po dniu 31 grudnia 1954 r., a zwłaszcza nie stosował się do tych z nich, których całkowita długość okresów składkowych dająca uprawnienia emerytalne począwszy od dnia 1 stycznia 2005 r. wynosiła mniej niż 5 % długości okresu aktywności zawodowej branej pod uwagę do celów emerytalnych lub mniej niż 36 miesięcy, zgodnie z § 99 ust. 6 PG z 2013 r.

22 Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny) zauważył, że zgodnie z § 41 ust. 3 PG z 2010 r. i z § 99 ust. 1 i 6 PG z 2013 r. istniały trzy kategorie emerytowanych urzędników, przy czym każda z nich podlegała innemu reżimowi waloryzacji świadczeń emerytalnych: pierwsza kategoria, obejmująca urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r., których waloryzacja świadczeń emerytalnych miała być ograniczona do określonej kwoty przez trzy pierwsze lata jej zastosowania, zgodnie z § 41 ust. 3 PG z 2010 r.; druga kategoria, obejmująca urzędników urodzonych począwszy od dnia 1 stycznia 1955 r., w odniesieniu do których zastosowanie znajdował, zgodnie z § 99 ust. 1 PG z 2013 r., reżim „obliczenia równoległego"; i trzecia kategoria, również obejmująca urzędników urodzonych począwszy od dnia 1 stycznia 1955 r., lecz w odniesieniu do których waloryzacja świadczeń emerytalnych nie miała być ograniczona do określonej kwoty ani nie podlegała reżimowi obliczenia równoległego, zgodnie z § 99 ust. 6 PG z 2013 r. (zwana dalej „trzecią kategorią").

23 W wyroku wydanym w dniu 9 października 2018 r. w wyniku ponownego rozpoznania sprawy (*Ersatzerkenntnis*) Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny) uwzględnił skargę BB, o której mowa w pkt 20 niniejszego wyroku, i orzekł, że – ze względu fakt, iż art. 2 dyrektywy 2000/78 stoi na przeszkodzie stosowaniu § 41 ust. 3 PG z 2010 r. do będących przedmiotem postępowania głównego świadczeń emerytalnych – BB była uprawniona, od dnia 1 stycznia 2015 r., do świadczenia emerytalnego w kwocie 3182,03 EUR brutto miesięcznie oraz do wypłaty na jej rzecz niewypłaconej jej z tego tytułu części świadczeń.

24 PG z 2018 r. dokonał nowelizacji § 41 ust. 3 PG z 2010 r. ze skutkiem wstecznym od dnia 1 stycznia 2011 r. Poprzez objęcie ze skutkiem wstecznym urzędników, do których zastosowanie znajduje § 99 ust. 6 PG z 2013 r., zakresem stosowania § 41 ust. 3 PG z 2018 r., ta nowa wersja PG z 1965 r. miała na celu zniesienie trzeciej kategorii, poprzez włączenie jej do pierwszej kategorii wymienionej w pkt 22 niniejszego wyroku, podlegającej czasowo ograniczonej waloryzacji świadczeń emerytalnych.

25 Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2019 r. Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny) odrzucił jako niedopuszczalną wniesioną przez BVAEB skargę rewizyjną od wyroku Bundesverwaltungsgericht (federalnego sądu administracyjnego) wydanego w dniu 9 października 2018 r. w wyniku ponownego rozpoznania sprawy (*Ersatzerkenntnis*).

26 Na podstawie decyzji z dnia 25 lipca 2019 r. BVAEB w odpowiedzi na kolejny wniosek BB złożony w dniu 17 lipca 2019 r. ustalił, iż z uwagi na to, że § 41 ust. 3 PG z 2018 r. zniósł ze skutkiem wstecznym sytuację dyskryminacji stwierdzoną przez Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny) w wyroku z dnia 25 października 2017 r. i opisaną w pkt 21 niniejszego wyroku, BB jest uprawniona do świadczeń emerytalnych w miesięcznej kwocie brutto wynoszącej 3176,27 EUR od dnia 1 stycznia 2015 r., 3211,26 EUR od dnia 1 stycznia 2016 r., 3236,95 EUR od dnia 1 stycznia 2017 r., 3288,74 EUR od dnia 1 stycznia 2018 r. i 3354,52 EUR od dnia 1 stycznia 2019 r. Zgodnie z tym przepisem górna granica waloryzacji świadczeń emerytalnych znajdowała zastosowanie również do urzędników objętych zakresem stosowania § 99 ust. 6 PG z 2013 r., którzy wcześniej nie podlegali tej waloryzacji. Ponadto BVAEB uznał, że BB miała zwrócić skarbowi państwa nadpłatę świadczeń emerytalnych w kwocie 84,24 EUR za okres od stycznia do sierpnia 2019 r., oraz że nadpłaty w tym zakresie pobrane przez BB przed grudniem 2018 r. zostały uzyskane przez nią w dobrej wierze.

27 W wyroku wydanym w dniu 23 czerwca 2020 r. Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny) uwzględnił kolejną skargę BB, w tym przypadku wniesioną na decyzję, o której mowa w poprzednim punkcie, z tego względu, że § 41 ust. 3 PG z 2018 r. był nadal niezgodny z art. 2 dyrektywy 2000/78. Nowelizacja ustawowa przyjęta na podstawie PG z 2018 r. nie zmieniła bowiem sytuacji urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r., którzy nadal znajdowali się w mniej korzystnej sytuacji, w związku z czym dyskryminacja ze względu na wiek ciągle miała miejsce. Ze względu na powagę rzeczy osądzonej sąd ten oddalił jednak skargę w odniesieniu do roszczeń dotyczących roku 2015. Wspomniany sąd orzekł zatem, że BB była uprawniona do świadczeń emerytalnych w miesięcznej kwocie brutto wynoszącej 3217,02 EUR od dnia 1 stycznia 2016 r., 3242,76 EUR od dnia 1 stycznia 2017 r., 3294,64 EUR od dnia 1 stycznia 2018 r., 3360,53 EUR od dnia 1 stycznia 2019 r. i 3421,02 EUR od dnia 1 stycznia 2020 r., które to kwoty nie stanowiły nadpłat.

28 BVAEB wniósł skargę rewizyjną od tego wyroku do sądu odsyłającego, Verwaltungsgerichtshof (trybunału administracyjnego).

29 W tym kontekście sąd odsyłający powziął wątpliwości co do zgodności z zasadą pewności prawa § 41 ust. 3 PG z 2018 r., na podstawie którego kategoria urzędników w przeszłości traktowana przez ustawodawstwo krajowe bardziej korzystnie w odniesieniu do uprawnień emerytalnych (zwana dalej „kategorią w przeszłości traktowaną bardziej korzystnie") została zrównana z kategorią urzędników uprzednio traktowaną przez to samo ustawodawstwo mniej korzystnie (zwaną dalej „kategorią w przeszłości traktowaną mniej korzystnie").

30 Ponadto sąd ten zastanawia się, po pierwsze, czy ten przepis jest zgodny z wynikającym z orzecznictwa Trybunału, a w szczególności z wyroku z dnia 7 października 2019 r., Safeway (C-171/18, EU:C:2019:839, pkt 34, 41 i przytoczone tam orzecznictwo) obowiązkiem natychmiastowego i całkowitego wyeliminowania stwierdzonej dyskryminacji oraz zakazem zniesienia ze skutkiem wstecznym korzyści przysługujących kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie. Po drugie, sąd ów nie ma pewności, czy możliwe jest przełożenie tego orzecznictwa na sytuację leżącą u podstaw sporu w postępowaniu głównym.

31 Konieczność zagwarantowania ochrony praw nabytych i uzasadnionych oczekiwań w odniesieniu do kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie wynika zdaniem sądu odsyłającego z orzecznictwa Trybunału dotyczącego dyskryminacji ze względu na wiek, w szczególności z wyroku z dnia 8 maja 2019 r., Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, pkt 49). Tymczasem w sporze w postępowaniu głównym – jak wskazuje ten sąd – to właśnie prawa nabyte kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie nie są chronione przez § 41 ust. 3 PG z 2018 r.

32 Trybunał wprawdzie orzekł, w wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r., Starjakob (C-417/13, EU:C:2015:38, pkt 49), że nie we wszystkich przypadkach dyskryminacji ze względu na wiek jest konieczne przyznanie rekompensaty finansowej odpowiadającej różnicy w kwotach świadczeń wynikającej z tego, czy dyskryminacja ma miejsce, czy też nie. Sąd odsyłający zastanawia się jednak, czy to orzecznictwo można przełożyć na okoliczności takie jak będące przedmiotem postępowania głównego, a to z tego względu, że w przytoczonej sprawie prawa nabyte urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie były chronione, w przeciwieństwie do sytuacji leżącej u podstaw sporu w postępowaniu głównym.

33 W każdym wypadku zdaniem sądu odsyłającego Trybunał nie wypowiedział się jeszcze w kwestii tego, czy zgodne z prawem Unii jest, by nowelizacja przepisu krajowego, której nadano skutek wsteczny, ostatecznie zrównywała status kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie ze statusem kategorii w przeszłości traktowanej mniej korzystnie, znosząc czynnik wprowadzający różnicę w traktowaniu, skutkiem czego osoby wcześniej dyskryminowane ze względu na wiek nie uzyskują żadnych praw finansowych.

34 Ponadto sąd odsyłający zauważył, że prawo do skutecznego środka zaskarżenia jest gwarantowane nie tylko na mocy art. 47 akapit pierwszy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, ale również na mocy dyrektywy 2000/78, której art. 9 stanowi, że państwa członkowskie zapewniają, by wszystkie osoby, które uważają się za pokrzywdzone w wyniku dyskryminacji, mogły dochodzić swoich praw. Tymczasem w przekonaniu tego sądu prawo do skutecznego środka zaskarżenia zostałoby pozbawione wszelkiej skuteczności, gdyby uznać za zgodną z prawem Unii nowelizację uregulowania krajowego pozwalającą wyeliminować ze skutkiem wstecznym dyskryminację ze względu na wiek bez zagwarantowania osobom dyskryminowanym możliwości uzyskania rekompensaty finansowej odpowiadającej świadczeniom pieniężnym, które otrzymałyby one w braku wspomnianej dyskryminacji.

35 W tych okolicznościach Verwaltungsgerichtshof (trybunał administracyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy [2000/78], a także zasady pewności prawa, poszanowania praw nabytych oraz skuteczności prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu – takiemu jak to będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym – zgodnie z którym w wyniku zmiany przepisów regulujących emerytury uprzywilejowana w przeszłości grupa urzędników utraciła ze skutkiem wstecznym część emerytury, a w wyniku tej zmiany (usunięcie ze skutkiem wstecznym korzyści przysługującej uprzywilejowanej w przeszłości grupie poprzez zrównanie jej z dyskryminowaną w przeszłości grupą) ta część emerytury nie przysługuje już (dłużej) także dyskryminowanej poprzednio grupie urzędników, która to część przysługiwałaby tej grupie – w wyniku niestosowania przepisu krajowego sprzecznego z prawem Unii w celu zapewnienia równego traktowania z uprzywilejowaną uprzednio grupą – z uwagi na już (wielokrotnie) sądowo stwierdzoną dyskryminację ze względu na wiek?”.

Postępowanie przed Trybunałem

36 Na podstawie decyzji prezesa Trybunału z dnia 5 lipca 2022 r. do sądu odsyłającego skierowany został wniosek o udzielenie wyjaśnień, w którym sąd ten wezwano do sprecyzowania, w kontekście treści wniosku o wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w jaki konkretny sposób odpowiedź Trybunału na zadane pytanie, oparte na przesłance stosowania ze skutkiem wstecznym uregulowania krajowego rozpatrywanego w postępowaniu głównym, byłaby użyteczna dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym.

37 Pismem z dnia 2 września 2022 r., które wpłynęło do sekretariatu Trybunału w dniu 8 września 2022 r., sąd odsyłający odpowiedział na ten wniosek o udzielenie wyjaśnień, powtarzając w pierwszej kolejności argumentację służącą wykazaniu adekwatności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym. Następnie sąd ten wskazał, po pierwsze, że do niego należy – w ramach sporu w postępowaniu głównym – zbadanie, czy kwota świadczeń emerytalnych ustalonych przez Bundesverwaltungsgericht (federalny sąd administracyjny) jako należne BB z jednej strony za lata 2015–2018, a z drugiej strony od dnia 1 stycznia 2019 r., jest zgodna z mającym zastosowanie ustawodawstwem krajowym, z uwzględnieniem prawa Unii. Wspomniany sąd podkreślił, po drugie, że spór w postępowaniu głównym dotyczy w konsekwencji przede wszystkim określenia należnej kwoty świadczeń emerytalnych, a nie tego, czy należałoby dochodzić odzyskania ewentualnych świadczeń nienależnie uzyskanych w przeszłości, czy też nie. Po trzecie, ów sąd uściślił, że gdyby Trybunał miał orzec, że prawo Unii nie stoi na przeszkodzie przepisowi krajowemu takiemu jak § 41 ust. 3 PG z 2018 r., kwota należnych BB świadczeń emerytalnych byłaby zbyt wysoka, a co za tym idzie – niezgodna z prawem, co wymagałoby w konsekwencji przeprowadzenia korekty owych świadczeń. W tym względzie sąd odsyłający stwierdził, po czwarte, że taka korekta miałaby miejsce niezależnie od tego, czy BB miałaby ewentualnie obowiązek zwrócić świadczenia nienależnie pobrane w przeszłości, czy też mogłaby je zatrzymać, powołując się na dobrą wiarę. Po piąte, sąd ten podniósł, że kwestia ewentualnego zwrotu nienależnie pobranych świadczeń pojawiłaby się jedynie w razie wykazania możliwości zastosowania § 41 ust. 3 PG z 2018 r. Po szóste, wspomniany sąd stwierdził, że nawet jeżeli skutek wsteczny omawianego uregulowania zmaterializowałby się w odniesieniu do okresu liczonego od dnia 1 stycznia 2019 r., kwestia zgodności owego uregulowania z prawem Unii pozostałaby decydująca dla ustalenia mającej zastosowanie podstawy prawnej pozwalającej określić kwotę oraz coroczną waloryzację świadczeń emerytalnych BB tak w odniesieniu do przeszłości, jak i przyszłości, niezależnie od ewentualnego odzyskania nienależnie pobranych świadczeń.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

38 Poprzez zadane pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, celem zniesienia dyskryminacji ze względu na wiek, zrównanie ze skutkiem wstecznym reżimu świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie z reżimem świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej mniej korzystnie.

39 Tytułem wstępu należy zauważyć, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, iż pytanie zadane przez sąd odsyłający opiera się na założeniu, że, po pierwsze, § 41 ust. 3 PG z 2010 r. wprowadza bezpośrednią dyskryminację ze względu na wiek urzędników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1955 r., a po drugie, przyjęcie przez ustawodawcę krajowego § 41 ust. 3 PG z 2018 r. miało na celu wyeliminowanie owej dyskryminacji ze względu na wiek. Trybunał zbada zadane pytanie wyłącznie w oparciu o to założenie.

40 Aby odpowiedzieć na to pytanie, należy z góry przypomnieć, że zarówno z tytułu i preambuły, jak i z treści i celu dyrektywy 2000/78 wynika, że dyrektywa ta służy ustanowieniu ogólnych warunków ramowych celem zapewnienia każdej osobie równego traktowania „w zakresie zatrudnienia i pracy", oferując jej skuteczną ochronę przed dyskryminacją ze względu na jedną z przyczyn określonych w art. 1, wśród których znajduje się wiek [wyrok z dnia 3 czerwca 2021 r., Ministero della Giustizia (Notariusze), C-914/19, EU:C:2021:430, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo].

41 Ponadto z art. 3 ust. 1 lit. c) tej dyrektywy wynika, że znajduje ona zastosowanie, w ramach kompetencji przyznanych Unii, „do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi" w odniesieniu do „warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania".

42 Należy ponadto podkreślić, jak wynika z art. 2 ust. 1 dyrektywy 2000/78 w związku z jej art. 1, że do celów tej dyrektywy zasada równego traktowania oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na wiek. Artykuł 2 ust. 2 lit. a) wspomnianej dyrektywy uściśla, że do celów stosowania art. 2 ust. 1 dyskryminacja bezpośrednia występuje między innymi w przypadku, gdy osobę traktuje się mniej korzystnie, niż traktuje się inną osobę w porównywalnej sytuacji, z jakiejkolwiek przyczyny wymienionej w art. 1 tej dyrektywy.

43 Niezależnie od przepisów art. 2 ust. 2 dyrektywy 2000/78 państwa członkowskie mogą uznać zgodnie z art. 6 ust. 1 tej dyrektywy, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem, w szczególności celem związanym z polityką zatrudnienia, rynkiem pracy i kształceniem zawodowym, i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

44 W tym względzie należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w razie stwierdzenia istnienia dyskryminacji niezgodnej z prawem Unii i dopóty, dopóki nie zostaną przyjęte środki zmierzające do przywrócenia równego traktowania, poszanowanie zasady równego traktowania może zostać zapewnione jedynie w drodze przyznania osobom należącym do grupy gorzej traktowanej takich samych korzyści, jakie przysługują osobom uprzywilejowanym. Osoby będące w niekorzystnej sytuacji powinny zatem znaleźć się w takiej samej sytuacji jak osoby, którym przysługuje omawiana korzyść (wyrok z dnia 22 stycznia 2019 r., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, pkt 79 i przytoczone tam orzecznictwo).

45 Co za tym idzie, byłoby sprzeczne z celem wyrównania warunków pracy oraz z zasadą pewności prawa umożliwienie osobom odpowiedzialnym za dany reżim emerytalny wyeliminowania dyskryminacji w drodze przyjęcia ze skutkiem wstecznym środka ujednolicającego reżim stosujący się do osób w przeszłości traktowanych bardziej korzystnie z reżimem stosującym się do osób w przeszłości traktowanych mniej korzystnie. Dopuszczenie bowiem tego rodzaju rozwiązania zwolniłoby takie osoby odpowiedzialne z obowiązku przystąpienia, po stwierdzeniu

dyskryminacji, do natychmiastowej i pełnej jej eliminacji (zob. podobnie wyrok z dnia 7 października 2019 r., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, pkt 34, 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

46 Względy wskazane w punkcie poprzednim znajdują zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy środki przywracające równe traktowanie nie zostały jeszcze przyjęte przez krajowego ustawodawcę (zob. podobnie wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Co się tyczy natomiast okresu późniejszego względem przyjęcia przez właściwego ustawodawcę środków przywracających równe traktowanie, Trybunał orzekł już, że art. 119 WE (obecnie art. 157 TFUE) nie stoi na przeszkodzie temu, aby zgodnie z tymi środkami korzyści przysługujące osobom w przeszłości traktowanym bardziej korzystnie zostały obniżone do poziomu korzyści przysługujących osobom w przeszłości traktowanym mniej korzystnie (zob. podobnie wyrok z dnia 7 października 2019 r., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, pkt 18 przytoczone tam orzecznictwo).

48 Wnioski, jakie należy wyprowadzić z tego wyroku mogą – odmiennie niż to podniosła Komisja Europejska w uwagach na piśmie – znaleźć zastosowanie również w kontekście dyrektywy 2000/78, w sytuacji takiej jak będąca przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, jako że sytuację tę cechuje, w odniesieniu do okresu poprzedzającego wejście w życie PG z 2018 r., istnienie ważnego systemu referencyjnego, a mianowicie trzeciej kategorii (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 stycznia 2019 r., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo).

49 Wynika z tego, że ustawodawca krajowy mógł, w świetle prawa Unii, od momentu, w którym wprowadzono nowelizację zapewniającą zgodność z prawem, w niniejszej sprawie na mocy PG z 2018 r., zrównać reżim świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie z reżimem stosującym się do urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej mniej korzystnie.

50 Należy bowiem stwierdzić, że o ile zgodnie z art. 16 dyrektywy 2000/78 na państwach członkowskich ciąży obowiązek uchylenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania, o tyle przepis ten nie zobowiązuje ich do przyjęcia określonych środków w wypadku naruszenia zakazu dyskryminacji, lecz pozostawia im swobodę wyboru spośród różnych rozwiązań właściwych dla zrealizowania zamierzonego przez ten przepis celu takiego rozwiązania, jakie wydaje im się najlepiej do tego dostosowane, w zależności od sytuacji, jakie mogą wystąpić (wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, pkt 78 i przytoczone tam orzecznictwo).

51 Niemniej z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że zasada pewności prawa stoi co do zasady na przeszkodzie temu, aby aktowi wdrażającemu prawo Unii nadawać skutek wsteczny. W tym względzie należy przypomnieć, że owa zasada pewności prawa, należąca do zasad ogólnych prawa Unii, wymaga między innymi, aby przepisy prawne były jasne, precyzyjne i przewidywalne co do swych skutków (wyrok z dnia 13 lutego 2019 r., Human Operator, C-434/17, EU:C:2019:112, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo). Co za tym idzie, jedynie w wyjątkowych przypadkach uregulowaniu wdrażającemu prawo Unii można nadać skutek wsteczny, gdy wymaga tego nadrzędny wzgląd interesu ogólnego i gdy odbywa się to z należytym

poszanowaniem uzasadnionych oczekiwań zainteresowanych (zob. podobnie wyrok z dnia 7 października 2019 r., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

52 Jeśli chodzi, w pierwszej kolejności, o nadrzędny wzgląd interesu ogólnego, należy zauważyć, że wzgląd taki może stanowić ryzyko poważnego naruszenia równowagi finansowej danego reżimu świadczeń emerytalnych (zob. podobnie wyrok z dnia 7 października 2019 r., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo). Z akt znajdujących się w posiadaniu Trybunału nie wynika jednak, aby na taki nadrzędny wzgląd powołano się w celu uzasadnienia skutku wstecznego uregulowania krajowego stanowiącego przedmiot postępowania głównego. Rząd austriacki wprawdzie utrzymuje w uwagach na piśmie, że § 41 ust. 3 PG z 2018 r. służy zagwarantowaniu właściwej równowagi między urzędnikami starszymi a urzędnikami młodszymi w ramach podziału obciążeń mających zapewnić długoterminowe finansowanie reżimu świadczeń emerytalnych, jednak taki argument nie jawi się jako wystarczający dla wykazania, że zrównanie ze skutkiem wstecznym reżimu świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej bardziej korzystnie z reżimem świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej mniej korzystnie było niezbędne dla uniknięcia poważnego naruszenia równowagi finansowej danego reżimu świadczeń emerytalnych. Poczyniona przez ten rząd uwaga, że z orzecznictwa Trybunału wynika, iż cele polegające na zapewnieniu trwałego finansowania świadczeń emerytalnych i zmniejszeniu rozbieżności między poziomami takich świadczeń finansowanych przez państwo mogłyby zostać uznane – zważywszy na szeroki zakres uznania przysługujący państwom członkowskim – za uzasadnione cele polityki społecznej, nie jest w stanie, w braku innych istotnych przesłanek pozwalających stwierdzić istnienie takich celów, wykazać, że rozpatrywany środek rzeczywiście odpowiada takiemu nadrzędnemu względowi interesu ogólnego. Wynika z tego, że wydaje się brakować obiektywnego uzasadnienia nadania skutku wstecznego takiemu środkowi, czego ustalenie należy jednak do sądu odsyłającego.

53 Co się tyczy, w drugiej kolejności, poszanowania uzasadnionych oczekiwań zainteresowanych osób, należy przypomnieć, że z postanowienia odsyłającego i odpowiedzi sądu odsyłającego na wniosek Trybunału o udzielenie wyjaśnień wynika, iż na mocy § 39 PG z 2010 r. jedynie „[ś]wiadczenia nienależnie pobrane (nadwyżki), o ile nie zostały pobrane w dobrej wierze, podlegają zwrotowi państwu federalnemu”. Wynika z tego, że – z zastrzeżeniem weryfikacji, których przeprowadzenie z uwzględnieniem ogółu istotnych okoliczności wniesionego do niego sporu należy do sądu odsyłającego – uregulowanie krajowe rozpatrywane w postępowaniu głównym może zapewniać poszanowanie uzasadnionych oczekiwań zainteresowanych osób w drodze ewentualnego zastosowania § 39 PG z 2010 r.

54 W świetle powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że w braku nadrzędnego względu interesu ogólnego stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, celem zniesienia dyskryminacji ze względu na wiek, zrównanie ze skutkiem wstecznym reżimu świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej przez ustawodawstwo krajowe dotyczące uprawnień emerytalnych bardziej korzystnie z reżimem świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej przez to ustawodawstwo mniej korzystnie.

W przedmiocie kosztów

55 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (siódma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 2 ust. 1, art. 2 ust. 2 lit. a) oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy

należy interpretować w ten sposób, że:

w braku nadrzędnego względu interesu ogólnego stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, celem zniesienia dyskryminacji ze względu na wiek, zrównanie ze skutkiem wstecznym reżimu świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej przez ustawodawstwo krajowe dotyczące uprawnień emerytalnych bardziej korzystnie z reżimem świadczeń emerytalnych urzędników należących do kategorii w przeszłości traktowanej przez to ustawodawstwo mniej korzystnie.

Podpisy